

ב"ה

פרשת וישלח

והיה בית עשו לקש

הפטרת וישלח עובדיה א, יח.

איזהו חכם הלומד מכל אדם – אפילו מאינו יהודי

אחת ההוראות של הבעש"ט^[1] היא: ... אמרו רבותנו זכרונם לברכה^[2] "איזהו חכם הלומד מכל אדם". וקשה, האם כל אדם מלמד הוא, וכי כל אדם יש לו את הסגולת ללמד? אך הענין הוא, שמהצדיק לומדים "ועשה טוב", ומהרשע לומדים "סור מרע", וזהו "הלומד מכל אדם", שמכל אדם, בין צדיק ובין רשע חס ושלום, אפשר וצריכים ללמוד.

כלומר: בכל פעם שפוגשים יהודי - הנה כאשר פוגשים יהודי צדיק, שמתנהג כדבעי, אזי ילד חכם לומד ממנו שגם הוא צריך להתנהג בדרכים הטובות שבהם נוהג הצדיק שפגש בו; וכמו כן כאשר פוגשים מי שאינו צדיק, אלא הפכו, רשע - הרי זה לימוד, שלעולם לא יעשה את הדברים הבלתי טובים וההנהגות הבלתי-רצויות שבהם מתנהג הרשע. כך, שיש אפשרות ללמוד מכל יהודי שפוגשים בו, הן יהודי צדיק שמתנהג כרצונו של הקב"ה, והן יהודי שלעת-עתה אינו יודע עדיין אודות הדרכים הטובות ולכן אינו עושה דברים טובים.

... והנה, לאחר הבעל שם טוב מילא את מקומו תלמידו, הרב המגיד ממעזריטש. שהוסיף לבאר בעומק יותר הוראה הנזכרת לעיל- שצריכים ללמוד מכל אדם - שקאי לא רק על יהודי, אלא על כל אדם.

וזה לשון תורת הרב המגיד:^[3]

"והיה בית עשו לקש"^[4], הנה אמרו רבותינו זכרונם לברכה^[5] כל מקום שנאמר והיה, הוא לשון שמחה, ולכאורה, זו שיהיה בית עשו לקש, והלוא אין בה ניצוצות כלל כמו בדבר מאכל, אך לזה הקש ראוי, כשתשרפנו ונעשה אפר ותשפוך האפר בשדה, אזי יגדיל צמחים, שיהיו ניצוצות קדושה בודאי מהם כו".

והענין בזה :

" בית עשו" - יודעים אתם שקאי על כל אלו שלוחמים נגד יהודים ויהדות, תורה ומצוות, כמו אביהם, עשו הראשון, שנלחם נגד יעקב. ועל זה אומר הנביא דבר המשמח – "והיה (לשון שמחה) בית עשו לקש".

ולכאורה : "קש" הוא אמנם דבר חלש, אבל אף על פי כן, הרי זה דבר שישנו במציאות, יש לו תפיסת מקום, ואפשר להפיק ממנו תועלת, שהרי יכולים לייצר מקש כמה דברים שהאדם יוכל להשתמש בהם, וכפי שמביא המגיד שכאשר שורפים קש ועושים ממנו אפר ושופכים בשדה, אזי תהיה תועלת בצמיחת וגידול פירות טובים.

ואינו מובן : מהי הבשורה המשמחת בכך שאלו שלוחמים נגד בני ישראל יהיה מהם דבר טוב, כמו "קש" - הרי היתה יכולה להיות שמחה גדולה יותר אילו לא היתה מציאותם כלל?

אך העניין הוא – שאפילו אינו יהודי ואפילו מי שלוחם נגד יהודים ויהדות, הנה לפעמים אפשר ללמוד ממנו דבר טוב (בדוגמת ה"קש" שכאשר שורפים אותו ושופכים בשדה אזי צומחים פירות טובים), וזוהי השמחה שבדבר - שאפילו דבר שלוחם נגד יהדות, מביא תועלת, שלמדים ממנו הוראה קדושה בנוגע להליכה בדרכי השם.

וזהו גם תוכן הסיפור^[6], שהבעל שם טוב בעצמו, לאחרי התגלותו כאדם היותר גדול וקדוש בדורו, למד מגוי, להבדיל, הוראה בעבודת השם :

פעם אחת ישב הבעל שם טוב עם תלמידיו בבית-הכנסת ובבית-המדרש ועסקו בתורה או בתפלה וברחוב הסמוך עבר גוי עם עגלה, וכיון שברחוב היה בוץ רב, לא היתה העגלה יכולה להמשיך לנסוע, ושקעה בבוץ. נגש הגוי לחלון בית-הכנסת שבו ישבו הבעל שם טוב ותלמידיו, הכניס את ראשו מבעד לחלון, וביקש שיעזרו לו להוציא את העגלה מן הבוץ, כיון שהעגלה היתה כבדה, והבוץ היה גדול - השיבו התלמידים שאין בכחם להוציא את העגלה מהבוץ העמוק. וענה להם הגוי – בשפה האוקריינית - "מאזשעש דא ניע האטשעש". שפירושו: הנך יכול, אך אינך רוצה, וכיון שאינך רוצה, אזי נדמה לך שאינך יכול.

ואחר כך הסביר הבעל שם טוב לתלמידיו, שהדברים ששמעו מהגוי אינם במקרה, אלא יש ללמוד מזה הוראה בעבודת השם :

כאשר מצוים ילד יהודי ללמוד יותר חומש, משניות, דינים או קריאה, (עברי), ועל דרך זה אצל מבוגרים, בנוגע ללימוד גמרא עם תוספות, רמב"ם, שולחן ערוך, חסידות וענינים עמוקים בחסידות ("גאָר טיפע חסידות")- הנה לפעמים נדמה לו שאין לו כח, כיון שהוא עייף.

הנה על זה אומר הבעל שם טוב, שצריכים ללמוד מדבריו של הגוי, להבדיל "מאָזשעש דאָ נייע האַטשעש". היינו שהקב"ה נותן כחות לעשות את כל הדברים הטובים, אלא, כיון שלא רוצים לעשות, בגלל שמקשיבים ליצר הרע, אזי נדמה שאין יכולים לעשות.

זוהי אפוא דוגמא להאמור לעיל, שאפילו מ"בית עשו", מגוי, להבדיל, יכול לצמוח פרי טוב - לימוד והוראה להטיב את ההנהגה בדרכי השם,

משיחת ט"ו תמוז ה'תש"כ

תו"מ ח' כ"ח עמוד 238

^[1] ראה שם סקי"ד. וש"נ.

^[2] אבות רפ"ד.

^[3] או"ת צא, ב.

^[4] עובדיה א, יח.

^[5] פתיחתא דאסת"ר יא.

^[6] ראה גם תו"מ חכ"א ס"ע 133 ואילך. וש"נ.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולעיני הרב גבריאל נח זוגתו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צבייה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה